

ПЕРЕКЛАД МЕДІАТЕКСТІВ: ПОЛІПАРАДИГМАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО МОВЛЕННЄВОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ

Оксана БРОВКІНА

*кандидат філологічних наук, доцент,
заступник завідувача кафедри германської філології
Сумського державного університету
вул. Харківська, 116, м. Суми
ORCID: 0000-0003-0778-6387
o.brovkina@gf.sumdu.edu.ua*

Катерина КОНДРАТЕНКО

*магістр факультету іноземної філології та соціальних комунікацій
Сумського державного університету
вул. Харківська, 116, м. Суми
ORCID: 0009-0004-3242-8826
katiekondratenko@gmail.com*

У статті досліджуються особливості перекладу медіатекстів із застосуванням поліпарадигмального підходу до мовленнєвого маніпулювання. Медіадискурс розглядається як складне і багатовимірне явище, що поєднує у собі як власне текст, так і ширший комунікативний контекст. Цей контекст формується різними ментальними, соціальними та культурними чинниками, які впливають як на створення, так і на сприйняття тексту. У поданому дослідженні розглядаються механізми мовленнєвого маніпулювання, зосереджуючи увагу на їхній реалізації на різних рівнях мови: лексичному, синтаксичному та прагматичному. Ключові прийоми маніпуляції, такі як зміна перехідності, використання активного і пасивного стану, зміна порядку слів, адаптація ідіоматичних виразів і метафор, визначаються як ключові стратегії для досягнення бажаного маніпулятивного ефекту в перекладі. Особливу увагу приділено прагматичному аспекту перекладу медіатекстів, зокрема необхідності адаптації контенту до культурних очікувань цільової аудиторії. Розглядається проблема збереження маніпулятивного впливу тексту у разі перекладу з англійської мови на українську, підкреслюється делікатний баланс між лінгвістичною точністю та збереженням переконливої сили, закладеної в оригіналі. У статті також розглядаються практичні проблеми передачі маніпулятивних елементів між мовами та культурами, пропонуючи перекладачам ефективні стратегії для достовірної передачі цих елементів. Результати дослідження мають значну теоретичну та практичну цінність. Вони сприяють розвитку методології перекладу та вдосконаленню перекладацької педагогіки,

зокрема у сфері медіакомунікацій. Крім того, результати дослідження мають практичне значення для професійних перекладачів, які працюють у сферах журналістики, реклами та локалізації медіа. Досліджуючи механізми маніпулятивної мови в медіадискурсі, стаття дає глибше розуміння того, як переклад може відображати і трансформувати переконуючі наміри вихідного тексту. Зрештою, дослідження має на меті вдосконалити перекладацьку практику, сприяючи культурній чутливості та лінгвістичній точності у професійній сфері.

Ключові слова: адаптація перекладу, дискурс, маніпуляція, міжкультурна комунікація, медіатекст, мовленнєві прийоми, переклад, прагматичний підхід.

TRANSLATION OF MEDIA TEXTS: A POLYPARADIGMATIC APPROACH TO SPEECH MANIPULATION

Oksana BROVKINA

*Candidate of Philological Sciences, Docent,
Vice Head of the Department of Germanic Philology
Sumy State University
116 Kharkivska str., Sumy
ORCID: 0000-0003-0778-6387
o.brovkina@gf.sumdu.edu.ua*

Kateryna KONDRATENKO

*Master's Student at the Faculty of Foreign Philology and Social Communications
Sumy State University
116 Kharkivska Str., Sumy
ORCID: 0009-0004-3242-8826
katiekondratenko@gmail.com*

The article investigates the peculiarities of translating media texts, applying a polyparadigmatic approach to language manipulation. Media discourse is examined as a complex and multidimensional phenomenon that combines both the text itself and the broader communicative context. This context is shaped by various mental, social, and cultural factors that influence both the creation and reception of the text. In this study, the mechanisms of speech manipulation are explored, focusing on their realization at different levels of the language: lexical, syntactic, and pragmatic. Key techniques of manipulation, such as changing transitivity, the usage of active and passive voice, altering word order, and adapting idiomatic expressions and metaphors, are identified as pivotal strategies for achieving the desired manipulative effect in translation. A particular emphasis is placed on the pragmatic aspects of translating media texts, including the need to adapt content to meet the cultural expectations of the target audience. The challenge of maintaining the manipulative impact of a text when translating it from English into Ukrainian is examined, highlighting

the delicate balance between the linguistic accuracy and preserving the persuasive power embedded in the original. The article also addresses the practical concerns of transmitting manipulative elements across languages and cultures, offering translators effective strategies for conveying these elements faithfully. The findings of the research hold significant theoretical and practical value. They contribute to the development of translation methodologies and the enhancement of translation pedagogy, particularly in the realm of media communications. Additionally, the results offer practical insights for professional translators working in the fields of journalism, advertising, and media localization. By exploring the mechanisms of manipulative language in media discourse, the article provides a deeper understanding of how translation can reflect and transform the persuasive intentions of the source text. Ultimately, the study aims to improve translation practices, fostering cultural sensitivity and linguistic precision in the professional field.

Key words: *adaptation of translation, discourse, manipulation, intercultural communication, media text, speech techniques, translation, pragmatic approach.*

Постановка проблеми. Медіатексти є важливим компонентом сучасного інформаційного простору, що формує суспільну думку, впливає на поведінку аудиторії та забезпечує масову комунікацію. Проте мовленнєві маніпуляції, притаманні медіадискурсу, ускладнюють їх переклад. Особливості передачі таких маніпуляцій з англійської на українську вимагають не лише лінгвістичних знань, а й культурної та прагматичної адаптації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження медіадискурсу як складника сучасної масової комунікації отримали значну увагу у науковій літературі. У роботах [3; 5; 8] підкреслюється роль дискурсу як багатовимірного феномену, що поєднує текст із його соціокультурним контекстом. Особливу увагу приділено мовленнєвим маніпуляціям, які реалізуються через лексичні, синтаксичні та прагматичні засоби впливу на аудиторію [9; 15]. Подана робота спрямована на подолання зазначеного розриву через аналіз специфіки передачі мовленнєвих маніпуляцій у перекладі медіатекстів.

Метою статті є аналіз мовних засобів маніпуляції у медіадискурсі та їх передача під час перекладу з англійської на українську.

Виклад основного матеріалу дослідження. До 80-х років XX століття термін «дискурс» був синонімом поняття «текст», їх ототожнювали. Нині ці терміни розрізняють: під текстом розуміють об'єднану смисловим зв'язком послідовність знакових одиниць, основними властивостями якої є зв'язність і цілісність, а під дискурсом – різні види актуалізації тексту, розглянуті з погляду ментальних процесів і у зв'язку з екстралінгвальними чинниками [1].

Загалом медіадискурс звернений до суспільства та тлумачиться як замкнена повна комунікативна ситуація, зумовлена різними чинниками, компонентами якої є комуніканти і текст як знаковий посередник. Основним принципом медіадискурсу є його орієнтованість на адресата. Цільова аудиторія об'єднується однаковими очікуваннями щодо форми і змісту комунікативних дій [2].

Маніпулювання або маніпуляція свідомістю – це своєрідне панування над душевним станом людей, керування ними шляхом нав'язування ідей, установок, мотивів, стереотипів поведінки, вигідних суб'єктові впливу [3].

Маніпулятивним мовленнєвим впливом вважаємо «використання мовних засобів, які часто вступають в активну взаємодію з паралінгвістичними засобами, для здійснення тиску на адресата, щоб той прийняв не вигідні рішення, здійснив незаплановані дії або вчинки» [4].

Мовленнєве маніпулювання пов'язане як з прихованими від адресата цілями, так і з особливими засобами соціально-психологічного впливу, що імплементаються в медіатексти. В основі цього явища – авторитарність, тобто односторонній вплив на реципієнта для досягнення власної вигоди та поставлених цілей. Через це неможливо уявити реалізацію такого явища у тексті без імплементації психологічних аспектів маніпулятивної взаємодії у соціумі [5]. Стратегіями маніпулятивної взаємодії у соціумі є:

- інформування: *As the cost of living crisis continues to squeeze household finances, staying on top of your finances has never been more important.* – *The Mirror* [6];

- стереотипізація: *Why is everyone so angry nowadays, and what is it doing to the world?* – *BBC* [7];

- іміджотворення: *Mr. Musk, whose musings tend to garner widespread attention on social media, showed no timidity in weighing in* [8];

- навіювання: *In the EU, falling prices have seen people buying more clothing than ever before while spending less money in the process. This is not sustainable. Something has to give* – *BBC* [9];

- зараження та наслідування: *The report says that since COP26 last year, governments carbon cutting plans have been woefully inadequate. This gloomy mood among scientists and diplomats is underlined in today's release of the UN emissions gap study.* – *BBC* [10].

Передача маніпулятивних засобів вираження у перекладі є важливим аспектом, особливо коли йдеться про медіатексти, які активно формують громадську думку. Медіа часто використовують різноманітні мовні та немовні методи впливу, щоб вплинути на переконання, емоції та поведінку аудиторії. Перекладач, працюючи з англомовними медіатекстами, стикається з необхідністю точно передати ці маніпулятивні елементи, не лише зберігаючи зміст, але й враховуючи культурні та соціальні контексти. Прикладом є заголовок «*Trump's return may change course of war in Ukraine*» українською адаптований як «Як може змінитися хід війни в Україні в разі повернення Трампа». Така зміна має значення для прагматичного ефекту на аудиторію, оскільки інтонація та контекст мови визначають сприйняття.

Однією з особливостей англомовного медіадискурсу є активне використання метафор і ідіом, на відміну від більш стриманого українського дискурсу. Наприклад, у заголовку «*U.S.-Made Cluster Munitions Fuel Ukrainian Counteroffensive*» [11]. «Передані США касетні боєприпаси дали новий імпульс контрнаступу»

України – *WSJ*» [12] позбавляє метафоричної виразності, зберігаючи зміст, але пом'якшуючи емоційний ефект.

Крім того, заголовки часто містять емоційні або концептуальні настанови, які передають оцінку ситуації. Наприклад, у заголовку «*Volodymyr Zelensky and his generals explain why the war hangs in the balance*» [13] «Володимир Зеленський та його генерали пояснюють, чому війна висить на волосині» [14] використано фразеологізм «висить на волосині», який додає додаткового драматизму порівняно з англійським варіантом «*hangs in the balance*». Перекладачі часто роблять вибір на користь адаптації тексту до культурних та мовних особливостей цільової аудиторії, де іноді метафоричність або експресивність змінюються для досягнення бажаного ефекту.

Висновки й перспективи подальшого дослідження. Мовленнєві маніпуляції у медіадискурсі є важливим інструментом впливу на аудиторію, що потребує уважного та багатовимірного підходу під час перекладу. Проведене дослідження підтвердило важливість урахування мовних, культурних та прагматичних аспектів у процесі перекладу медіатекстів, адже ці чинники визначають як зміст повідомлення, так і його вплив на реципієнта. Успішний переклад маніпулятивних елементів вимагає не лише високого рівня володіння мовою, але й глибокого розуміння комунікативних стратегій, які використовуються в медіадискурсі для досягнення впливу. Збереження прагматичного ефекту вихідного тексту є ключовим завданням перекладача, що працює з медіатекстами. Поліпарадигмальний підхід дозволяє враховувати лінгвістичні, культурологічні, соціальні та психологічні аспекти, необхідні для ефективного перекладу. Однією з перспектив подальших досліджень є аналіз використання метафор, ідіом та емоційно забарвленої лексики у маніпулятивних текстах. Важливим напрямом також є вивчення особливостей перекладу різних жанрів медіатекстів, таких як новини, аналітика та реклама, що може сприяти вдосконаленню перекладацьких методик. Подальші дослідження у цій галузі мають на меті забезпечити адаптацію текстів до потреб сучасного читача, зберігаючи водночас їх інформаційний та маніпулятивний складники. Це сприятиме підвищенню якості перекладу медіатекстів та їх відповідності вимогам цільової аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кочерган М.П. Загальне мовознавство : підручник; 3-тє вид. Київ : Академія, 2008. 464 с.
2. Король А., Волощук В. Засоби маніпулятивного впливу в сучасному німецькомовному медіа-дискурсі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 2. № 31. С. 80–85.
3. Бровкіна О.В., Данильченко С.В. Особливості реалізації маніпуляції в англomовному рекламному дискурсі. *Проблеми гуманітарних наук* : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія». 2022. Вип. 51. С. 16–21.

4. Бровкіна О.В. Стратегії англомовного родинного дискурсу в ситуаціях відвертого спілкування, утішання, непорозуміння : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Суми, Харків, 2015. 229 с.

5. Місяць Н. Психологічна природа мовленнєвого маніпулювання. *East European journal of psycholinguistics*. 2018. С. 546–551.

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ

6. Money expert explains five easy steps to transform your finances if you're struggling. *The Mirror*, 21.10.2022. URL: <https://www.mirror.co.uk/money/money-expert-explains-five-easy-28298030>.

7. Oliver Burkeman: Why are we so angry? *BBC Radio*, 14.10.2022. URL: <https://www.bbc.co.uk/programmes/m0000qkz>.

8. Elon Musk weighs in on how to end the war in Ukraine. *The New York Times*, 3.10.2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/10/03/world/europe/elon-musk-ukraine-war-tweets.html>.

9. Why you need a 'wellbeing wardrobe'. *BBC News*, 14.09.2022. URL: <https://www.bbc.com/future/article/20220913-how-to-fix-unsustainable-fast-fashion>.

10. Climate change: UN warns key warming threshold slipping from sight. *BBC News*, 27.10.2022. URL: <https://www.bbc.com/news/science-environment-63407459>.

11. Nikolaienko N., Lovett I. U.S.-Made Cluster Munitions Fuel Ukrainian Counteroffensive. *THE WALL STREET JOURNAL*. URL: <https://www.wsj.com/articles/u-s-made-cluster-munitions-fuel-ukrainian-counteroffensive-c45c305f> (дата звернення: 04.01.2025).

12. Топчій О. Касетні боеприпаси США дали новий імпульс контрнаступу України – WSJ. *Новини України – останні новини України сьогодні – УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/war/kasetni-boyepripasi-ssha-dali-noviy-impuls-kontrnastupu-ukrajini-wsj-12354912.html> (дата звернення: 04.01.2025).

13. Volodymyr Zelensky and his generals explain why the war hangs in the balance. *The Economist*. URL: <https://www.economist.com/ukraines-fateful-winter> (дата звернення: 04.01.2025).

14. Володимир Зеленський та його генерали пояснюють, чому війна висить на волосині. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/12/17/7381185/> (дата звернення: 04.01.2025).

REFERENCES

1. Kochergan, M.P. (2008). *Zagalne movoznavstvo [General linguistics]: pidruchnyk; 3-tye vyd.* Kyiv: Akademiya, 464 p. [in Ukrainian].

2. Korol, A., & Voloshchuk, V. (2020). *Zasoby manipulyatyvnoho vplyvu v suchasnomu nimets'komovnomu media-dyskursi [Means of manipulative influence in the modern German-speaking media discourse.]. Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk [Topical issues of the humanities].* Vol. 2, № 31. P. 80–85 [in Ukrainian].

3. Brovkina, O.V., & Danylchenko, S.V. (2022). *Osoblyvosti realizatsiyi manipulyatsiyi v anhlomovnomu reklamnomu dyskursi [Peculiarities of implementation of manipulation*

in the English-language advertising discourse]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats' Drohobyt's'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya «Filolohiya»* [Problems of Humanities: Collection of scientific works of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. Series "Philology"]. Issue 51. P. 16–21 [in Ukrainian].

4. Brovkina, O.V. (2015). *Stratehiyi anhlomovnoho rodynnoho dyskursu v sytuatsiyakh vidvertoho spilkuvannya, utishannya, neporozuminnya: dys. ... kand. filol. nauk* [Strategies of English-language family discourse in situations of frank communication, consolation, misunderstanding: Candidate of Philology (PhD) dissertation]: 10.02.04. Sumy, Kharkiv, 229 p. [in Ukrainian].

5. Misyats, N. (2018). *Psykhologichna pryroda movlennyevoho manipulyuvannya* [The psychological nature of verbal manipulation]. *East European journal of psycholinguistics*. P. 546–551 [in Ukrainian].